

Kontakty z Mediami
i Informacja

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
KOMUNIKAT PRASOWY nr 128/17

Luksemburg, 30 listopada 2017 r.

Opinia rzecznika generalnego w sprawie C-426/16
Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen i in /
Vlaams Gewest

Zdaniem rzecznika generalnego Nilsa Wahla wymóg, zgodnie z którym ubój rytualny bez ogłuszenia powinien odbywać się w zatwierdzonych rzeźniach, nie narusza prawa do wolności religii

Uregulowania Unii wyważają prawo do wolności religii i wymogi w dziedzinie ochrony zdrowia ludzkiego, dobrostanu zwierząt i bezpieczeństwa żywności

Muzułmańskie święto ofiarowania jest obchodzone każdego roku przez okres trzech dni. Praktykujący islam uważają, że do ich obowiązków religijnych należy ubicie lub zlecenie ubicia – najlepiej pierwszego dnia tego święta – zwierzęcia, którego mięso jest następnie częściowo spożywane w gronie rodzinnym, a częściowo rozdzielane między potrzebujących, sąsiadów i członków dalszej rodziny. Od 1998 r. uregulowania belgijskie stanowiły, że ubój wymagany przez obrzęd religijny mógł być dokonywany jedynie w rzeźniach zatwierdzonych lub tymczasowych. W związku z tym właściwy minister zatwierdzał co roku ubojnie tymczasowe, które wspólnie z zatwierdzonymi rzeźniami pozwalały na prowadzenie uboju rytualnego podczas muzulmańskiego święta ofiarowania, wypełniając w ten sposób braki w zakresie zdolności przerobowych wynikające ze wzrostu popytu w tym okresie.

W 2014 r. minister właściwy do spraw dobrostanu zwierząt w Regionie Flamandzkim (Belgia) ogłosił, że nie będzie już udzielać zezwoleń ubojniom tymczasowym ze względu na to, iż takie zezwolenia są sprzeczne z prawem Unii, a w szczególności z przepisami rozporządzenia w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania¹. Od 2015 r. wszelki ubój zwierząt bez ogłuszenia, nawet w ramach muzulmańskiego święta ofiarowania, powinien być zatem dokonywany jedynie w zatwierdzonych rzeźniach. W tej sytuacji w 2016 r. różne muzulmańskie związki wyznaniowe i organizacje sprawujące nadzór nad meczetami pozwały do sądu Region Flamandzki. Zakwestionowały w szczególności ważność niektórych przepisów wspomnianego rozporządzenia², zwłaszcza w kontekście wolności religii³.

Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (niderlandskojęzyczny sąd pierwszej instancji w Brukseli, Belgia), który rozpoznaje sprawę, postanowił zadać Trybunałowi Sprawiedliwości pytanie prejudycjalne. Zdaniem tego sądu obowiązek dokonywania uboju rytualnego bez ogłuszenia wyłącznie w zatwierdzonych rzeźniach mógłby uniemożliwić wielu praktykującym islamom przestrzeganie ich powinności religijnych. Mogłoby to prowadzić do powstania nieuzasadnionego ograniczenia w korzystaniu z przysługującej im wolności religii. Nasuwa się zatem pytanie, czy wymóg, aby ubój był prowadzony w rzeźni w rozumieniu uregulowań Unii⁴, która to zasada ma ogólne zastosowanie niezależnie od rodzaju dokonywanego uboju, może ograniczać wolność religii⁵.

¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania (Dz.U. L 303, s. 1).

² Chodzi tu o art. 4 ust. 4 w związku z art. 2 lit. k) rozporządzenia nr 1099/2009.

³ Artykuł 10 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i art. 9 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

⁴ Rozporządzenie (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz.U. L 139, s. 55).

⁵ Rzecznik generalny wyjaśnił, że przedmiotem sprawy nie jest w żadnym razie całkowity zakaz uboju zwierząt bez ogłuszenia, który jest obecnie objęty dyskusją w wielu państwach członkowskich, lecz warunki materialne dotyczące

W przedłożonej dzisiaj opinii **rzecznik generalny Nils Wahl wskazał, że żadna z okoliczności przedstawionych w ramach niniejszej sprawy nie jest w stanie wpłynąć na ważność rozporządzenia Unii w sprawie ochrony zwierząt.** Uważa on, że zasada, zgodnie z którą zasadniczo ubój może być prowadzony wyłącznie w zatwierdzonych rzeźniach, jest zasadą całkowicie neutralną, która ma zastosowanie niezależnie od okoliczności i rodzaju uboju. Jego zdaniem problematyka przedstawiona Trybunałowi jest bardziej związana z przejściowymi trudnościami dotyczącymi zdolności przerobowych rzeźni na niektórych obszarach geograficznych w trakcie muzułmańskiego święta ofiarowania – a w ostatecznym rozrachunku z kosztami, które muszą zostać poniesione w celu zastosowania się do nakazu religijnego – niż z wymogami wynikającymi z uregulowania Unii. Uregulowanie to wywaha bowiem, z jednej strony, prawo do wolności religii i, z drugiej strony, wymogi wynikające w szczególności z ochrony zdrowia ludzkiego, dobrostanu zwierząt i bezpieczeństwa żywności. Rzecznik generalny podkreślił też, że Trybunał nie może wypowiedzieć się w kwestii, czy ogłuszanie zwierząt jest faktycznie zakazane przez religię muzułmańską. Zadaniem Trybunału nie jest orzekanie w przedmiocie ortodoksji lub heterodoksji niektórych stwierdzeń lub nakazów religijnych. W konsekwencji ubój bez ogłuszenia przy okazji muzułmańskiego święta ofiarowania stanowi rzeczywiście nakaz religijny korzystający z ochrony wolności religii, i to niezależnie od ewentualnego istnienia różnych prądów w ramach islamu lub rozwiązań alternatywnych w przypadku niemożności wykonania tego nakazu.

Rzecznik generalny podkreślił ponadto, że muzułmańskie związki wyznaniowe i organizacje sprawujące nadzór nad meczetami nie twierdzą, iż obowiązek przeprowadzania uboju rytualnego w rzeźni jest sam w sobie sprzeczny z ich wierzeniami religijnymi. Ponadto nie wskazują one, z jakich zasadniczych przyczyn – to znaczy niezależnie od podnoszonych problemów ze zdolnościami przerobowymi rzeźni obecnie istniejących, a przede wszystkim od kosztów, które powinny zostać poniesione w celu utworzenia nowych zakładów lub w celu przekształcenia istniejących zakładów zgodnie z przepisami wykonawczymi – warunek, zgodnie z którym ubój zwierząt powinien być dokonywany w zatwierdzonych rzeźniach, jest problematyczny z punktu widzenia przestrzegania wolności religii. Tak więc wymóg, by wszystkie ubojnie zostały zatwierdzone i spełniały warunki określone w uregulowaniach Unii⁶, jest całkowicie neutralny i dotyczy wszystkich organizatorów uboju. Tymczasem przepisy, które stosuje się w sposób neutralny, bez żadnego związku z przekonaniami religijnymi, nie mogą co do zasady zostać uznane za ograniczenie korzystania z wolności religii.

Rzecznik generalny stwierdził, że niewystarczające zdolności przerobowe oraz koszty, jakie wiążą się ewentualnie ze stworzeniem nowych zatwierdzonych zakładów, pozostają bez związku ze stosowaniem przepisów rozporządzenia w sprawie ochrony zwierząt. Jego zdaniem ewentualne przejściowe problemy związane ze zdolnościami przerobowymi w zakresie uboju są także pozbawione bezpośredniego lub pośredniego związku z obowiązkiem korzystania z zatwierdzonych rzeźni. Trudności te uwidaczniają raczej problem, kto powinien ponosić koszty utworzenia takich zakładów w celu sprostania szczytowemu popytowi na ubój rytualny w trakcie muzułmańskiego święta ofiarowania. Jest on zatem zdania, że nie istnieje żaden przekonujący argument, aby uznać, że uregulowanie Unii, które jest całkowicie neutralne i ma ogólne zastosowanie, stanowi ograniczenie wolności religii.

UWAGA: Opinia rzecznika generalnego nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości. Zadanie rzeczników generalnych polega na przedkładaniu Trybunałowi, przy zachowaniu całkowitej niezależności, propozycji rozstrzygnięć prawnych w sprawach, które rozpatrują. Sędziowie Trybunału rozpoczynają właśnie obrady w tej sprawie. Wyrok zostanie wydany w terminie późniejszym.

UWAGA: Odesłanie prejudycjalne pozwala sądom państw członkowskich, w ramach rozpatrywanego przez nie sporu, zwrócić się do Trybunału z pytaniem o wykładnię prawa Unii lub o ocenę ważności aktu Unii. Trybunał nie rozpoznaje sporu krajowego. Do sądu krajowego należy rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z

wyposażenia i obowiązków operacyjnych, w których taki ubój powinien być prowadzony na podstawie uregulowań Unii Europejskiej. W tym kontekście Królestwo Danii, Republika Słowenii oraz Królestwo Szwecji pozwalają na ubój zwierząt tylko po uprzednim ogłuszeniu. W Belgii, w regionach Flandrii i Walonii, zostało osiągnięte porozumienie na rzecz zakazu uboju zwierząt bez ogłuszenia począwszy od 2019 roku.

⁶ Rozporządzenie nr 853/2004.

orzeczeniem Trybunału. Orzeczenie to wiąże w ten sam sposób inne sądy krajowe, które spotkają się z podobnym problemem.

Dokument nieoficjalny, sporządzony na użytek mediów, który nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości.

[Pełny tekst](#) opinii jest publikowany na stronie internetowej CURIA w dniu przedłożenia.

Osoba odpowiedzialna za kontakty z mediami: Ireneusz Kolowca ☎ (+352) 4303 2793

Nagranie wideo z przedłożenia opinii jest dostępne przez „[Europe by Satellite](#)” ☎ (+32) 2 2964106